

Matthias Hüning

Kroniek van de taalkunde 2005/2006

‘De maatschappelijke autoriteit van de taalkundige en inzonderheid van de neerlandicus is in ons land gering’, constateert Henk Schultink in een bijdrage die onder de titel ‘Krant en taalwetenschap’ op 25-8-1956 verscheen in de toenmalige NRC. Het was het eerste artikel in een nieuwe taalkundige rubriek, waarmee de latere Utrechtse hoogleraar Algemene Taalwetenschap beoogde ‘kritische voorlichting te geven uit de werkplaats der taalkunde’. De bijdragen ‘van onze taalkundige medewerker’ verschenen tussen 1956 en 1960 en veel van de artikelen kan men lezen als pleidooi voor de synchrone en structurele benadering van taal, een benadering die in die tijd nog geenszins vanzelfsprekend was. Opvallend is ook Schultinks belangstelling voor (het onderwijs van) het Nederlands in het buitenland. Meer dan eens bespreekt hij grammatica’s of leerboeken van het Nederlands als vreemde taal, wat o.a. te maken zal hebben met het feit dat hij van 1951 tot 1956 werkzaam was als lector Nederlands aan de Universiteit van Kopenhagen. Dit alles maakt zijn NRC-rubriek zeer interessant vanuit het oogpunt van de geschiedenis van de taalkunde (intra en extra muros).

Vijftig jaar geleden deed Henk Schultink met zijn rubriek een poging om de taalkunde en haar resultaten toegankelijk te maken voor een breed publiek. Of hij daarmee heeft bijgedragen tot een verhoging van de ‘maatschappelijke autoriteit’ van taalkundigen en neerlandici, daar durf ik geen uitspraak over te doen. Duidelijk is wel, dat taalkundige werken tegenwoordig mogen rekenen op een brede belangstelling mits ze goed geschreven zijn en vakjargon zoveel mogelijk vermijden. Het succes van een tijdschrift als *Onze Taal* getuigt daarvan en ook het succes van allerlei populairwetenschappelijke taalboeken.

Het meest recente voorbeeld van een dergelijke taalboek is een bundel die verschenen is onder de titel *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom* onder redactie van Nicoline van der Sijs, Jan Stroop en Fred Weerman. Ze presenteren een bundel met 26 bijdragen over diverse onderwerpen uit de taalkunde, ‘een overzicht van inzichten en feiten waar iedereen weet van zou moeten hebben’ (p. 8). Een soort ‘canon van de Nederlandse taal’ dus, met als bedoeling de lezers te helpen misverstanden over taal te voorkomen ‘en om beter gefundeerde opvattingen over allerlei zaken die met het Nederlands te maken hebben tenminste mogelijk te maken’ (8). Het boek bestrijkt een breed terrein van taalkundige onderwerpen. Het bevat o.a. bijdragen over (tweede) taalverwerving, over uitspraakverschijnselen, over spelling, woordenboeken, dyslexie, familienamen, etymologie, vertalen, over dialect en standaardtaal, en ook een bijdrage over het Fries en één over het Afrikaans. Natuurlijk valt te twisten over zin en onzin van het ‘canon’-idee en ook over de thematische keuzes die hier gemaakt zijn, maar het is de redacteurs mijns inziens gelukt om een gevarieerde bundel met interessante stukken samen te stellen. Of nu werkelijk ‘iedereen’ dit alles moet weten, dat weet ik niet. Maar ik weet wel dat veel van de bijdragen ook in het onderwijs kunnen dienen als eerste kennismaking met vragen en problemen rond het desbetreffende onderwerp. Een leuk boek.

Een van de redacteurs, Nicoline van der Sijs, was ook in de laatste *Kroniek van de taalkunde* van Joop van der Horst al goed vertegenwoordigd met drie boeken. Ik ga daar nu nog het een en ander aan toevoegen. De reden daarvoor is natuurlijk (a) dat ze zoveel prachtige boeken publiceert, maar ook (b) dat ze voor die boeken een prijs heeft gekregen, de Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs voor de Geesteswetenschappen. Op 6 november 2006 mocht Van der Sijs deze prijs, die 50.000 euro bedraagt, in Amsterdam in ontvangst nemen. Het juryrapport, na te lezen op de website van het Prins Bernhard Cultuurfonds (www.prinsbernhardcultuurfonds.nl), begint met de volgende zinnen:

Nicoline van der Sijs is een ideale prijswinnaar. Haar wetenschappelijk werk op het gebied van de etymologie en de geschiedenis van de Nederlandse taal is niet alleen vernieuwend maar ook inspirerend. Ze weet daarnaast met tal van boeken en artikelen een groot publiek te bereiken met belangstelling voor de eigen taal en de

ontwikkelingen daarin.

Dat is, lijkt me, een rake typering van haar werk. Opmerkelijk is dat Nicoline van der Sijs niet verbonden is aan een universiteit. Toch is ze als zelfstandig werkende taalkundige erin geslaagd om in de afgelopen jaren een paar van de belangrijkste boeken te schrijven over (de geschiedenis van) het Nederlands. Over haar ABN-boek, *Taal als mensenwerk*, bijvoorbeeld schreef Frida Balk in dit tijdschrift dat het ‘voor iedere Nederlandstalige taal- en letterkundige een must’ is (Balk 2005: 76). Daar kan ik niets meer aan toevoegen. De meest recente boeken van Nicoline van der Sijs wil ik hier kort bespreken.

Laat ik beginnen met een bundel die in 2005 door Van der Sijs is samengesteld: *Wereldnederlands*. In deze bundel vindt men een buitengewoon informatief overzicht van de diverse etnische variëteiten van het Nederlands, gesproken binnen en buiten Nederland. Aan bod komen het Curaçaos-Nederlands, het Indisch-Nederlands, het Surinaams-Nederlands (in Suriname en ook in Nederland) en het Turks- en Marokkaans-Nederlands. Daarnaast wordt in een artikel aandacht besteed aan het Afrikaans en vinden we ook een bijdrage over het ‘Jodenhoeks’. Al deze overzichtsartikelen zijn geschreven door deskundigen op het desbetreffende gebied. Ik hoef op dit boek verder niet in te gaan, er is al eerder aandacht aan besteed in NEM door Roel Vismans¹ die terecht tot de conclusie komt dat dit belangrijke boek ‘een weelde aan interessante informatie’ bevat (Vismans 2006: 63).

Eveneens in 2005 verscheen *De geschiedenis van het Nederlands in een notendop*. Op iets meer dan 150 pagina’s geeft Van der Sijs een overzicht van de geschiedenis van het Nederlands, dat qua opzet in een aantal opzichten verschilt van eerdere geschiedenissen van het Nederlands. Het boek is chronologisch opgebouwd en in zes hoofdstukken onderverdeeld. Het begint bij de prehistorie, waarbij wordt ingegaan op het Indo-Europees en het Germaans, en eindigt bij recente ontwikkelingen van het Nederlands in de 19e en de 20e eeuw. Van der Sijs legt de nadruk op de ontwikkeling van het Nederlands, de zogenoemde interne taalgeschiedenis. De externe geschiedenis komt alleen ter sprake voor zover ze direct relevant is voor de interne geschiedenis. Het boek is, zoals alle boeken van Nicoline van der Sijs, heel goed geschreven en (daardoor) zeer toegankelijk, ook voor studenten lijkt me. Alle hoofdstukken zijn op dezelfde manier opgebouwd: na wat algemene opmerkingen volgen paragrafen over klankontwikkelingen, de spelling, de woordvormen, over nieuwe woorden en woordvorming en over de syntaxis. Tenslotte wordt per periode de invloed van andere talen op woordenschat en grammatica besproken. Door zijn nadruk op de interne geschiedenis verschilt het boek van Van der Sijs principieel van een ander recent overzicht, *Het Nederlands vroeger en nu* van Guy Janssens en Ann Marynissen (2005). Janssens en Marynissen kiezen er juist voor de externe geschiedenis centraal te stellen en ze behandelen alleen de hoofdlijnen van de interne ontwikkelingen. Daarmee denken ze tegemoet te komen aan de behoeften van vooral de extramurale studenten Nederlands.² In zekere zin vullen de beide boeken elkaar dus aan en ik kan me goed voorstellen dat de combinatie van beide invalshoeken en beide boeken een mooi college (of een mooie onderwijsmodule) over de geschiedenis van het Nederlands oplevert.

In 2005 heeft Nicoline van der Sijs langs diverse kanalen een oproep verspreid om een vragenlijst in te vullen over Nederlandse uitleenwoorden, woorden dus uit andere talen die ontleend zijn aan het Nederlands. Meer dan zeventhonderd mensen hebben deze vragenlijst ingevuld, en als eerste resultaat is in 2006 het *Klein uitleenwoordenboek* verschenen. Het is een interessant en leuk (lees)boek geworden, met artikelen waarin woordgeschiedenis en cultuurgeschiedenis centraal staan. Van de behandelde woorden wordt telkens beschreven waar ze vandaan komen, aan welke talen ze uitgeleend zijn en waarom dat is gebeurd. De lezer krijgt bekende etymologieën gepresenteerd (bijv. dat het Engelse *boss* teruggaat op het Nederlandse *baas*), maar ook – althans

1 *Wereldnederlands* is ook besproken door Pieter Muysken in TNTL. Muysken merkt naar aanleiding van deze bundel (terecht) op dat het opvallend is ‘hoe weinig systematisch onderzoek er is gedaan naar al deze variëteiten’ (Muysken 2006: 282).

2 De aanpak van Janssens en Marynissen is vrij kritisch besproken, vooral door Cor van Bree (2006).

voor mij – onbekende (bijv. dat het woord *rollator*, dat in het Duits en in sommige andere talen gebruikelijk is voor zo'n looprek met wielen, ontleend is aan het Nederlands). Van der Sijs ruimt daarnaast ook op met misverstanden en verkeerde etymologieën. In het artikel over *rugzak* maakt ze bijvoorbeeld duidelijk dat de vaak veronderstelde Nederlandse oorsprong voor o.a. Duits *Rucksack* en Engels *rucksack* niet juist is. Het woord is in de zestiende eeuw in Zwitserland gevormd en via het Hoogduits overgenomen in het Nederlands (en dus niet andersom).

Naar aanleiding van de Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs voor de Geesteswetenschappen heeft Van der Sijs eind 2006 nog een heel bijzonder boek op de markt gebracht: haar *Calendarium van de Nederlandse taal*. Dit buitengewoon mooi vormgegeven boek is, na het 'notendop'-boek, haar tweede overzicht van de geschiedenis van het Nederlands, maar nu van de externe geschiedenis. Het boek is door Jaap de Berg in *Trouw* van 25-11-2006 'een grandioze grabbelton van de taal' genoemd en dat lijkt me een goede karakterisering. In chronologische volgorde noemt Van der Sijs talloze gebeurtenissen die voor de geschiedenis van het Nederlands van belang waren. Ze begint in 57 v.C. met Caesar en het *Imperium Romanum* en eindigt in 2006 met het verschijnen van 'het eerste calendarium van de Nederlandse taal'. Daartussen worden op 330 pagina's honderden belangrijke (cultuur)historische gebeurtenissen genoemd en beschreven, veranderingen in de wetgeving, onderwijsvernieuwingen etc.etc. Er is veel aandacht voor nieuwe woorden en uitdrukkingen en het verschijnen van grammatica's, woordenboeken of andere taalkundige werken wordt behandeld. Vanaf 1830 wordt systematisch aangegeven of een bepaalde gebeurtenis relevant is voor Nederland en/of België, en als iets betrekking heeft op het Fries of het Afrikaans, dan wordt dat eveneens vermeld. Om de zoveel pagina's is er een kader waar (in het rood) een bepaald aspect van de geschiedenis van het Nederlands nader wordt toegelicht. Onderwerpen zijn o.a. achternamen, invloed van de Statenvertaling, studententaal, germanismen, de taalkundige invloed van Van Kooten en De Bie, straattaal etc. Een prachtig boek voor iedereen met belangstelling voor het Nederlands en zijn geschiedenis.

Wat was er verder nog op taalgebied in het afgelopen jaar? De spelling natuurlijk. Alweer. Nog steeds. Nadat in oktober 2005 de nieuwe *Woordenlijst Nederlandse Taal* van de Taalunie verschenen was, het *Groene Boekje*, kregen we nog te maken met een kleine spellingoorlog. Een aantal Nederlandse kranten (NRC, Volkskrant, Trouw) en tijdschriften (Elsevier, Vrij Nederland, HP/De Tijd en de Groene Amsterdammer) wenste niet mee te doen met de 'officiële' spellingveranderingen en daarom werd in januari 2006 het 'platform de witte spelling' opgericht. De volgende stap was het verschijnen van *het Witte Boekje* in augustus 2006, uitgegeven door het Genootschap Onze Taal. Ik ga hier niet in op de verschillen tussen de 'groene' en de 'witte' spelling, maar wijs alleen nog een keer op de belangrijkste afwijking in de witte spelling: het Genootschap Onze Taal laat in het *Witte Boekje* de schrijfwijze van samenstellingen met een tussen-*n* vrij. In principe kan dus nu in de genoemde kranten en tijdschriften de ene redacteur het hebben over lekkere *pannenkoeken* en een *wolkeloze* hemel, terwijl zijn collega in het volgende artikel schrijft over het *pannekoekenhuis* en een *wolkenloze* avond (de eerste auteur schrijft overigens in overeenstemming met het *Groene Boekje*, de tweede niet). Voor de details van de beide spellingvarianten (en van de ruzie tussen Taalunie en het Genootschap Onze Taal) verwijs ik naar de diverse websites over het onderwerp:

- Via de site taalunieversum.org/spelling/ van de Nederlandse Taalunie is alle 'officiële' informatie over de nieuwe spelling bereikbaar. Hier vindt u niet alleen een link naar de online-versie van het *Groene Boekje* (woordenlijst.org), maar ook bijv. informatie over het *Keurmerk Spelling* van de Nederlandse Taalunie, een merkteken dat uitgeverijen mogen gebruiken om aan te geven dat ze zich houden aan het *Groene Boekje* (geen grap!). En hier vindt u ook de – zoals niet anders te verwachten in oorlogstijden – zeer kritische Taalunie-reacties op de 'witte spelling'. De strekking is: de 'witte spelling' brengt de eenheid van de spelling in gevaar, er komen met het *Witte Boekje* duizenden spellingvarianten voor gewone woorden bij.

- Informatie van de voorstanders van het witte alternatief is te vinden op de website van het genoemde platform (www.dewittespelling.nl) of van Onze Taal (www.onzetaal.nl).

Zoals gezegd, ik ga niet in op de details, maar wil het wel nog even hebben over de concurrerende cd-roms. Zowel van het *Groene boekje* als ook van het *Witte Boekje* zijn er namelijk inmiddels cd-roms met de inhoud van de desbetreffende boekjes en telkens ook een spellingchecker voor Microsoft Word.

Na de installatie van het *Elektronisch Groene Boekje* verschijnt er in MS Word een nieuwe knoppenbalk met vier groene knoppen, waarmee men o.a. het *Groene Boekje* kan opstarten of de spellingchecker in Word. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de oorspronkelijke Word-spellingchecker bij de installatie wordt vervangen door de vernieuwde van het *Groene Boekje*. Als alles gelukt is, dan stelt de spellingchecker bijvoorbeeld voor om *beddegoed* te vervangen door *beddengoed*, *paardebloem* door *paardenbloem* en *groentenmarkt* door *groentemarkt* (zonder *n* dus, net als *groenteafdeling* of *groenteman*).

Installeert men vervolgens ook nog het *Witte Boekje op cd-rom*, dan wordt tijdens de installatie gevraagd of men *Het Witte Boekje* of *De Witte Speller* wil installeren, de spellingchecker voor Word dus. Allebei natuurlijk, zegt u. Welnu – nu wordt het leuk. Want ook *De Witte Speller* vervangt de spellingchecker van Word. Nu zijn dus zowel *beddegoed* als ook *beddengoed* goed wanneer men met F7 de Word-spellingchecker start. *Paardebloem* en *paardenbloem*, de *groentenmarkt* en ook de *groentemarkt* – alles correct volgens de ‘witte spelling’. Het mooie is nu dat ook de eerder geïnstalleerde spellingchecker van het *Groene Boekje* dit alles plotseling goed vindt, dus ook wanneer men de ‘groene spellingchecker’ start via de speciale knoppenbalk. Terwijl hij alle varianten met of zonder *n* nu correct vindt, geeft hij wel een foutmelding bij een woord als *Sovjet-socialisme* en wil dat (net als *Sovjetrepubliek*) zonder streepje spellen, wat volgens het *Groene Boekje* helemaal niet mag. Kennelijk gebruikt de ‘groene spellingchecker’ dus (zonder dat de gebruiker daar op wordt gewezen) het woordenboek van de later geïnstalleerde *Witte Speller*. In de ‘witte spelling’ mogen immers zowel *Sovjetunie* als ook *Sovjet-Unie*, terwijl het *Groene Boekje* alleen de *Sovjet-Unie* toestaat. Het is maar dat u het weet. En als u het dan toch allemaal niet meer weet, dan is er voor maar zes euro nog *Het groen-witte verschillenboekje* van Wim Daniëls.

Wat een puinhoop, wat een onzin allemaal! Ik ben geen deskundige op het gebied van de spelling van het Nederlands en ik moet bekennen dat het mij eigenlijk ook niet bijzonder interesseert. Het is mij om het even of we nou *pannekoeken* eten of *pannenkoeken*, als ze maar lekker zijn. Maar één ding weet ik wel zeker: voor spelling is het belangrijk dat er één norm is. Daar hoeft men zich wat mij betreft vervolgens niet aan te houden, maar als men een keer een belangrijke tekst (bijv. een sollicitatiebrief) moet schrijven, dan is het belangrijk om te weten dat er één norm is en waar men die norm kan vinden. Voor niet-moedertaalsprekers geldt dit waarschijnlijk in nog sterkere mate dan voor de gemiddelde Nederlander, omdat men bij het gebruik van een afwijkende spelling gevaar loopt dat de lezer een gebrekkige kennis van het Nederlands veronderstelt.

Laten we het maar erop houden dat die hele spellingoorlog meer zegt over de betrokken partijen dan over (de problemen van) de Nederlandse spelling.

O ja – van de beide besproken spellingcheckers zou ik er geen kopen. In twijfelgevallen is de geldige norm immers gratis te vinden op woordenlijst.org. En als u dan toch per se een Nederlandse spellingchecker voor uw tekstverwerker wilt, denk dan eens na over een andere Office-software. Microsoft levert de Nederlandse spelling in anderstalige versies van MS Office over het algemeen niet mee; als je bijv. de Duitse versie van Word hebt, moet je de Nederlandse spellingchecker voor veel geld erbij kopen. Of je bent aangewezen op een externe oplossing, zoals het *Elektronisch Groene Boekje*. Maar gelukkig is er een meer dan acceptabel en bovendien gratis tekstverwerkingsalternatief: OpenOffice (www.openoffice.org). En voor dit programmapakket staat een Nederlandse (‘groene’) spellingsmodule gratis ter beschikking (net als spellingsmodules voor 83 andere talen).³

³ De nieuwste versie van de Nederlandse spellingmodule (met de spelling volgens het *Groene Boekje* uit 2005) is beschikbaar via www.opentaal.nl.

Tenslotte: dat de introductie van een nieuwe spelling (met – ook volgens de *Nederlandse Taalunie* – in feite maar minimale wijzigingen ten opzichte van de spelling uit 1995) goed is voor de economie en in het bijzonder de uitgeverijen, daar is al vaker op gewezen. En zo heeft natuurlijk ook Van Dale zijn vertaalwoordenboeken in 2006 vernieuwd. De *Van Dale Grote woordenboeken Duits op cd-rom* zijn er nu in de versie 2.1. Belangrijkste (enige?) wijziging: aanpassing aan de nieuwe spelling. Hetzelfde geldt voor de andere talen, dus voor de *Grote woordenboeken Engels/Frans/Spaans op cd-rom*. Ook hiervan is er nu telkens een versie 2.1 uit 2006 in de nieuwe, ‘groene’ spelling.

Maar er zijn in 2006 ook nieuwe woordenboeken met nieuwe inhoud verschenen. Zoals – om maar met een in mijn ogen overbodig exemplaar te beginnen – het *Verdwijnwoordenboek* van Ton den Boon en Julius ten Berge. Nu we allerlei woordenboeken gedigitaliseerd hebben, ook oude, kan men betrekkelijk makkelijk kijken wat de verschillen zijn tussen deze woordenboeken. En daar kun je dan weer een nieuw woordenboek van maken. Bijv. door alle woorden uit het *Nieuw Woordenboek der Nederlandsche taal* van Calisch & Calisch uit 1864 (de voorloper van de Van Dale woordenboeken; online beschikbaar: www.dbnl.org/tekst/cali003nieu01/) te vergelijken met recente woordenboeken en alle woorden die daar niet meer in staan, of met een andere betekenis, als ‘verdwenen’ woorden te beschouwen. Maar wat schieten we op met bijv. de ingang *ambulance* - ‘(bij het leger) ziekenwagen, veldhospitaal’ (ook de omschrijving wordt gewoon overgenomen uit het woordenboek uit 1864)? Wat voor informatie krijgt men hier? Natuurlijk, woordbetekenissen veranderen. De *auto* uit 2007 heeft niet meer veel te maken met de auto uit het begin van de twintigste eeuw. En dat geldt natuurlijk ook voor *ambulance*. Maar is het woord (of ook maar een van zijn betekenissen) daarom ‘verdwenen’? En dat het woord *scheefbek* ‘die een scheeven bek heeft’ verdwenen is, geloof ik ook niet. Tik het maar eens in in Google. Dat geldt ook voor het werkwoord *kroegen* (tik maar eens *gekroegd* in). Deze woorden zijn niet frequent in het hedendaags Nederlands, maar wie zegt dat ze dat ooit geweest zijn? En wat heeft de ingang *suikerziekte* ‘suikerpis’ te zoeken in een ‘verdwijnwoordenboek’. De auteurs proberen een en ander wat meer leven in te blazen door 26 columns in te werken (tussen de letters van het alfabet) over woorden die in de afgelopen eeuw (volgens de auteurs) in onbruik zijn geraakt. Het verband van deze columns met de woordenlijst die ze presenteren blijft (voor mij) echter verborgen.

Dat specialistische woordenboeken voor een breder publiek ook leuk en interessant kunnen zijn, laat Gerbrand Bakker met zijn *Junior Etymologisch Woordenboek* zien. Hier krijgt de lezer onder weglating van alle vakjargon en van al die moeilijke afkortingen die veel andere etymologische woordenboeken kenmerken, woordgeschiedenissen gepresenteerd. Hier komt men te weten wie die Jan Steen in de uitdrukking *een huishouden van Jan Steen* was, waarom een soap *soap* heet en een ontbijt *ontbijt*. Zonder leukdoenerij en zonder de informatie te trivialisieren slaagt Bakker erin, etymologische kennis uiterst toegankelijk te presenteren voor een breed publiek en daar reken ik dan ook weer de beginnende student Nederlands toe. En als ze door dit boek enthousiast beginnen te raken voor de herkomst en de geschiedenis van woorden, dan kunnen ze door naar het prachtige *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*, waarvan inmiddels twee delen verschenen zijn. Hoofdredacteur van dit woordenboek is sinds een aantal maanden trouwens niet meer Marlies Philippa, maar, jawel, Nicoline van der Sijs.

Joop van der Horst heeft er in dit tijdschrift herhaaldelijk op gewezen dat er veel belangstelling is voor taalverandering en taalgeschiedenis. Des te opmerkelijker dat de historische taalkunde na diverse bezuinigingsrondes aan de Nederlandse universiteiten in feite (als discipline) niet meer bestaat. Structurele leerstoelen voor de geschiedenis van het Nederlands zijn er niet meer. De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen heeft daar nu op gereageerd door Marijke van der Wal (Universiteit Leiden) een ‘Akademieleerstoel’ toe te kennen. Ze is op in november 2006 benoemd tot bijzonder hoogleraar op het gebied *Geschiedenis van het Nederlands*. In haar oratie *Onvoltooid verleden tijd* spreekt Van der Wal over de ‘history from below’ en over het belang van egodocumenten (brieven etc.) voor onze kennis van de taalgeschiedenis.

Een tweede Akademieerstoel heeft Harald Baayen (Max Planck Instituut Nijmegen) gekregen. Hij is benoemd tot bijzonder hoogleraar in de kwantitatieve taalkunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zijn oratie *Woorden onder elkaar* gaat over het (mentale) lexicon en over organisatieprincipes voor woorden en hun betekenissen in ons geheugen.

Anderen hebben afscheid genomen van de universiteit. Piet van Reenen (VU Amsterdam) spreekt in zijn afscheidsrede nog een keer over Kloekes Hollandse Expansie en Theo Janssen onderzoekt in de rede bij zijn afscheid als hoogleraar in de taalkunde en taalbeheersing van het Nederlands aan de VU Amsterdam de eigenschappen van *Onvolledige zinnen*.

Ik ben begonnen met Henk Schultink en met Henk Schultink wil ik ook graag eindigen. In 2006 is er nog een tweede bundel met artikelen van hem verschenen: *Constant en variabel in de morfologie*. Het zijn 'historiografische studies', artikelen over de geschiedenis van de taalkunde in het algemeen en van de morfologie in het bijzonder. Het gaat hem in deze artikelen, zo zegt hij in een gesprek dat ook is opgenomen in de bundel, om 'de manier waarop taalkundige problemen die tot op de huidige dag bestaan, in het verleden zijn opgelost' (p. 200). Deze belangstelling heeft mooie artikelen opgeleverd, verplichte lectuur voor iedereen met belangstelling voor de (Nederlandse) morfologie.

Besproken publicaties

BAAYEN, ROLF HARALD: *Woorden onder elkaar. Geheugen en predictie bij spreken, verstaan en lezen*. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de kwantitatieve taalkunde vanwege de Stichting Akademieerstoelen Geesteswetenschappen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Radboud Universiteit Nijmegen, 3 februari 2006. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2006. ISBN 90-6984-470-2. (Download: http://www.knaw.nl/cfdata/publicaties/detail.cfm?boeken__ordernr=20051120).

BAKKER, GERBRAND: *Junior Etymologisch woordenboek*. Rotterdam: Uitgeverij Ger Guijs, 2006. ISBN 90 6734 431 1.

DEN BOON, TON & TEN BERGE, JULIUS: *Verdwynwoordenboek. Woorden die wegvielen uit onze woordenschat*. 's-Hertogenbosch: Adr. Heinen Uitgevers, 2006. ISBN 90 77 721509.

DANIËLS, WIM: *Het groen-witte verschillenboekje. De spellingregels duidelijk uitgelegd*. 's-Hertogenbosch: Adr. Heinen Uitgevers, 2006. ISBN 90 86 8000 84.

Elektronisch Groene Boekje. Spellingchecker voor Office-applicaties. Versie 3.0. Den Haag: Nederlandse Taalunie en Sdu Uitgevers (2005). ISBN 90 12 10856 X (Standaloneversie), 90 12 10869 1 (Netwerkversie).

Het Witte boekje op cd-rom & Witte Speller voor Word. Utrecht, Den Haag: Uitgeverij Het Spectrum, Genootschap Onze Taal (2006). ISBN 90 274 3969 9.

JANSSEN, THEO A.J.M.: *Onvolledige zinnen*. Rede in verkorte vorm uitgesproken bij zijn afscheid als hoogleraar in de taalkunde en taalbeheersing van het Nederlands aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit te Amsterdam op 8 september 2006. Amsterdam, Münster: Stichting Neerlandistiek VU, Nodus Publikationen, 2006. ISBN 3-89323-530-2.

VAN REENEN, P. TH.: *"Help, een moes in m'n huus!" Nogmaals Kloekes Hollandse Expansie*. Rede uitgesproken ter gelegenheid van zijn afscheid als bijzonder hoogleraar Computerlinguïstiek, in het bijzonder de Corpuslinguïstiek, vanwege de Stichting Het Vrije Universiteitsfonds bij de faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit Amsterdam op 16 juni 2006. Amsterdam: Vrije Universiteit, 2006.

SCHULTINK, HENK: *Van onze taalkundige medewerker. Kronieken 1954-1962*. Bezord door Cecile A. Portielje en Jan Noordegraaf. Amsterdam, Münster: Stichting Neerlandistiek VU Amsterdam, Nodus Publikationen, 2005 (Cahiers voor Taalkunde 22). ISBN 3-89323-528-0 (Nodus); 90-72365-86-0 (Stichting Neerlandistiek VU).

SCHULTINK, HENK: *Constant en variabel in de morfologie. Historiografische studies*. Bezorgd door

- Lo van Driel & Jan Noordegraaf. Münster: Nodus Publikationen, 2006. ISBN 3-89323-293-1.
- VAN DER SIJS, NICOLINE: *Taal als mensenwerk: het ontstaan van het ABN*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2004. ISBN 90 12 10587 0.
- VAN DER SIJS, NICOLINE: *De geschiedenis van het Nederlands in een notendop*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2005. ISBN 90 351 2840 0.
- VAN DER SIJS, NICOLINE (RED.): *Wereldnederlands. Oude en jonge variëteiten van het Nederlands*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2005.
- VAN DER SIJS, NICOLINE: *Calendarium van de Nederlandse taal. De geschiedenis van het Nederlands in jaartallen*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2006. ISBN 90 12 11737 2.
- VAN DER SIJS, NICOLINE: *Klein uitleenwoordenboek*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2006. ISBN 90 12 11237 0.
- VAN DER SIJS, NICOLINE; STROOP, JAN & WEERMAN, FRED (RED.): *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 2006. ISBN 10 90 351 3083 9.
- VAN DER WAL, MARIJKE: *Onvoltooid verleden tijd. Witte vlekken in de taalgeschiedenis*. Rede uitgesproken bij het aanvaarden van het ambt van bijzonder hoogleraar op het gebied van de Geschiedenis van het Nederlands, vanwege de Stichting Akademie-leerstoelen Geesteswetenschappen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, aan de Universiteit Leiden op 17 november 2006. Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2006. ISBN 90-6984-507-5. (Download: http://www.knaw.nl/cfdata/publicaties/detail.cfm?boeken__ordernr=20061089).

Bibliografie

- BALK, FRIDA: 'Bespreking van: Nicoline van der Sijs, *Taal als mensenwerk - het ontstaan van het ABN* (2004).' *Neerlandica Extra Muros* 43/2, 73-76 (2005).
- VAN BREE, COR: Bespreking van Guy Janssens & Ann Marynissen, *Het Nederlands vroeger en nu* (2005). *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 122/2, 181-183 (2006).
- HILIGSMANN, PHILIPPE: 'Het Groene Boekje en enkele woordenboeken in een nieuw (spelling)jasje gestoken.' *Neerlandica Extra Muros* 44/2, 45-60 (2006).
- VAN DER HORST, J. M.: 'Kroniek van de taalkunde 2004/2005.' *Neerlandica Extra Muros* 44/2, 61-67 (2006).
- JANSENS, GUY & MARYNISSSEN, ANN: *Het Nederlands vroeger en nu*. Tweede, herwerkte uitgave. Leuven, Voorburg: Acco, 2005.
- MUYSKEN, PIETER: 'Bespreking van: Nicoline van der Sijs, *Wereldnederlands* (2005).' *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 122/3, 280-282 (2006).
- VISMANS, ROEL: 'Bespreking van: Nicoline van der Sijs, *Wereldnederlands* (2005).' *Neerlandica Extra Muros* 44/1, 61-63 (2006).